

FRI-ONLINE-1-PP-04

---

## PROVISION OF EARLY CHILD DEVELOPMENT SERVICES IN SMOLYAN MUNICIPALITY<sup>4</sup>

---

**Damla Ahmedova, Master's student**

Department Pedagogy, Psychology and History,  
Univesity of Ruse  
E-mail: dami96@abv.bg

**Assoc. Prof. Valentina Vasileva, PhD**

Department of Pedagogy, Psychology and History,  
Univesity of Ruse  
Phone: 082-888 268  
E-mail: vvasileva@uni-ruse.bg

***Abstract:** Real-world jobs are interdisciplinary. Rarely does a job require just one set of knowledge and skills. Many specialists from different scientific fields and with different professions use science, mathematics, engineering, technology and art in their daily work. That is why there is a need to think about how to teach children in different scientific disciplines to integrate and work together. We do not need to insist that they remember different facts. We currently have unlimited access to many sources. Learning each of the "ingredients" of STEM has long been part of formal education. The traditional classroom system required that the subjects be taught separately, without connection to each other. In this model of learning, students are largely passive, knowledge is standardized, assessment requires the reproduction of subject knowledge, without necessarily being correlated with real-life problems.*

***Keywords:** STEM, Formal Education, Teacher, Students, Classroom.*

### ВЪВЕДЕНИЕ

Услугите за ранно детско развитие се появяват, за да отговорят на нововъзникващите потребности на бъдещи родители, семействата с малки деца и да подкрепят родителите да ги посрещат. Услугите са разделени в две групи с оглед възрастта на целевите групи деца – услуги за бъдещи родители, услуги за родители и семейства на деца до 3 годишна възраст и услуги за деца от 3 до 7 годишна възраст и техните семейства. Фокусът на услугите за деца до 3-годишна възраст и техните семейства е поставен най-вече върху формирането и развитието на родителски умения. Подкрепата на бъдещите родители и на тези с много малки деца се осъществява основно по два начина: чрез мобилна работа и чрез услуги, предоставяни в подходящо оборудвани за целта места. Мобилната работа цели да подкрепи родителите да се справят с потребностите на детето и възникващите предизвикателства в средата, в която живеят без да са принудени да търсят допълнително оборудване.

### ИЗЛОЖЕНИЕ

Услугите, които се предоставят извън дома на детето и неговото семейство, целят да отворят гостоприемно пространство за тях. За децата от 3 до 7 г. услугите основно са насочени към интеграция в детските градини и подобряване на училищната готовност. Наред с останалите дейности, основните услуги се фокусират върху групова и индивидуална работа с децата и техните семейства. Комплексният характер на услугите за ранно детско развитие целят не само да се подкрепят семействата в отглеждането на децата, но и да се стимулират за по-голяма активност във всички сфери на живота, за да се подобри качеството на връзката

---

<sup>4</sup> Докладът е представен на конференция на Русенския университет на 29 октомври 2021 г. в секция Педагогика и психология с оригинално заглавие на български език: ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УСЛУГИ ЗА РАННО ДЕТСКО РАЗВИТИЕ В ОБЩИНА СМОЛЯН. Той отразява проучвания по проект на катедра „Педагогика, психология и история“ по Фонд Научни изследвания № 21-ФПНО-02 „Създаване на STEALM центрове в образованието и социално-педагогическата сфера“.

дете – родители, което подобрява атмосферата в семейната среда за малките деца. Понятието „родителски умения“ е комплексно по своя характер, тъй като изисква адекватен отговор на потребностите на детето, които също са разнообразни, комплексни и специфични в различните възрасти. Услугите за ранно детско развитие са насочени колкото към децата, толкова и към родителите. Те изхождат от разбирането, че детето може да се развива пълноценно, ако неговите родители се чувстват добре и могат да си задават въпроси без угризения, тревога и вина. А когато изпитват подобни чувства, да знаят, че те са част от предизвикателствата на родителството. Не на последно място услугите за ранно детско развитие целят да изградят мостове, по които детето и родителите да преминават от системата на социалните услуги към системата на здравеопазването и/или образованието.

През 2016 година в Община Смолян стартира проект „Предоставяне на услуги за ранно детско развитие в община Смолян“. Проектът е финансиран от Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“. Общата цел на проекта е превенция на социалното изключване и намаляване бедността сред децата от община Смолян, чрез предоставяне на обучителни и интегрирани услуги за ранно детско развитие, насочени към деца до 7 годишна възраст (<https://www.smolyan.bg/bg/menu/subcontent/2156>).

Конкретните цели поставени при реализирането на проекта освен придобиване на знания умения и компетенции са :

1. Подобряване достъпа на деца в ранна детска възраст до здравни грижи и повишаване на мотивацията за обучение, както и включването на децата в образователната система.
2. Повишаване и подобряване на родителския капацитет, чрез формиране на отговорни родителски умения, в това отношение и ограничаване на предаването на бедността между поколенията.
3. Предотвратяване на институционализирането на деца с увреждания от община Смолян, чрез изграждане на родителски умения за отглеждането на деца, подкрепени от необходимите професионалисти.
4. Надграждане на интегрираните услуги за социално включване в община Смолян, създадени по проект за социално включване.

Комбинирането и взаимодействието на различни видове комплексни техники на работа, неминуемо предлагат на потребителите качествени и пълноценни услуги които освен, че подпомагат на група потребители, те оставят след себе си набор от лични умения които остават за цял живот. Техниките и моделите от европейските практики засегнати като основа на проблема , могат да бъдат един много актуален „компас“ които бо могъл да насочва качеството на изпълнение на услугите в общността. В това отношение, важна е ролята и на супервизиите, които допринасят с още една идея за качеството на предлаганите услугите.

Специалистите, които работят в социалния сектор, са изправени пред няколко основни предизвикателства от гледна точка на работата им за подкрепа на ранното детско развитие. Тези предизвикателства са свързани, от една страна, с техните компетентности, придобити по време на първоначалното им образование и в рамките на продължаващото им професионално развитие; и от друга страна, с условията на труд и организацията на работата в системите за социално подпомагане, социални услуги и закрила на детето.

Сред ключовите компетентности, които специалистите оценяват като важни за работата си, но недостатъчно налични, са знания, свързани с детското развитие; умения за работа с родители и насърчаване на среда за пълноценна грижа в семейството; подходи за пряка работа с деца в уязвими ситуации, особено по отношение на деца с увреждания и затруднения в развитието, от уязвими общности или със специални потребности; и умения за превенция на риска (<https://detebg.org/wp-content/uploads/2021/04>).

В проекта са заложени и се решават следните задачи:

Предоставяне на обучителни програми и интегрирани услуги за деца и семейства.

Създаване на условия за провеждане на консулативни срещи със специалисти насочени към надграждане на родителските умения за отглеждане на здрави деца.

Целевите групи са:

1. Деца в риск от 0 до 7 г., които са от уязвимите етнически групи, в частност ромската общност; чиито родители са безработни; чиито родители получават социални помощи; са без личен лекар, или чийто личен лекар не е педиатър; чиито родители не са здравно осигурени; не посещаващи детска градина или не ползващи друг тип услуга за грижа на деца; за които родителите не полагат достатъчно грижи; с увреждания; със здравословни проблеми.

2. Родители на деца от 0 до 7 г., които са от уязвимите етнически групи, в частност ромската общност; получават социални помощи; безработни; родители на 3 и повече деца; бъдещи родители от уязвими групи; самотни родители; родители в рискована възраст; без или ниско образование; живеещи в лоши жилищни условия; които не полагат достатъчно грижа за децата си, вкл. регистрирани в ДСП; родители на деца с увреждания; родители на деца със здравословни проблеми; здравно неосигурени родители; родители на деца във висок риск; деца и приемни семейства на децата; родители и деца, които не са преки бенефициенти по проекта.

Данните, изнесени в период от 6 месеца след стартирането на проекта показват, че в рамките на една година от стартирането на проекта, се наблюдават следните хронологични тенденции по отношение увеличаване на потребителите в Общностният център, гр. Смолян.

Услуга: „Ранна интервенция на уврежданията“ – регистрирани 34 деца, които посещават центъра или са посещавани вкъщи от специалисти.

Услуга „Семейно консултиране и подкрепа“ – разширява своя терен на работа като започва да провежда и тренинги в детските градини и училища, и по този начин осигурява взаимодействие между учителите и родителите.

Услугата „Формиране и развитие на родителските умения“ – в рамките само на една година започва да организира и „Училище за бъдещи родители“, което се провежда в МБАЛ „Братан Шукеров“ всяка сряда от 17:30. Лекциите са водени от гинеколог, акушерка и рехабилитатор.

Услуга „Допълнителна подготовка за равен старт в училище“ – започна да обхваща 33 деца от гр. Смолян и село Смилян, като организира лятно училище, за подготовка. В това отношение са започнали и организирането на малки екскурзии за посещение на забележителностите в града и околните на гр. Смолян.

Услуга „Здравна консултация за деца“ – само за шест месеца работа е предоставила услугите си на 118 деца от стартирането на проекта. Екипът от специалисти: стоматолог, медицинска сестра и медиатор предоставят услугите си в детските градини и ромските общности, целящи профилактика на детското здраве.

## ОБЩИ ИЗВОДИ

➤ Комбинирането на интегрираните услуги в общността, чрез услугите на специалисти неминуемо оказва влияние, върху увеличаването на броя потребителите в услугите.

➤ Екипната работа между специалистите и методите които използват при работата си с потребителите, оставя ползвателите на услугата доволни, което в малкият град това се отразява още повече към засилването на потребителският поток към услугите на центърът.

➤ Всеобхватността на комплексните услуги обхващат много от секторите към които се установяват необходимост от нужда и подкрепа, което допринася за големият поток от потребители.

➤ Надграждането и супервизиите на специалистите в центъра периодично се надграждат и това афектира непосредствено върху качествено предоставяне на услугите.

➤ Използването и интегрирането на техники и методи на работа от различни практики, дава възможност за постигане на оптимални резултати по отношение качеството на услугата.

➤ Всеобхватността и разширеният диапазон на познания от различни социални сфери подпомагат максималното обхващане на задоволяване потребностите на индивида.

➤ Периодичното „свервяване“ или супервизията допринасят за внедряването на по-ефективни и по-нови методи на работа които да „пасват“ в бързо изменящите ни се условия.

## ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Методите и техники от различни практики, техните приноси и ефективни модели на работа, биха могли да бъдат в полза при работа с различни интегрирани социални услуги. Описаните техники могат да бъдат използвани при социално педагогическа работа с потребители от различни услуги, с цел предоставяне на качествени и адекватни услуги, които ще имат принос.

## REFERENCES

Dolto, F. (2006). Everything is Language, Sofia: Kolibri, (*Оригинално заглавие:* Долто, Ф., (2006). Всичко е език, София: Колибри);

Dolto., Fr.(2006), Main stages of childhood, Sofia, (*Оригинално заглавие:* Долто., Фр.(2006). Основни етапи на детство, София );

Wallingford: CAB International, 241-255. Lapierre A. (1977) (by Banova V., Some clinical aspects in working with clients in family counseling centers. - Q: How to talk, play and listen to the child. Collection of materials for work with children and parents, Sofia, (2001)) (*Оригинално заглавие:* по Банова В., Някои клинични аспекти в работата с клиенти в семейно-консултативните центрове. – В: Как да разговаряме, играем и слушаме детето. Сборник с материали за работа с деца и родители, София, (2001));

Lapierre, A., Aucouturier, B., (1975) (by Banova V., Some clinical aspects in working with clients in family counseling centers. - Q: How to talk, play and listen to the child. Collection of materials for work with children and parents, Sofia, (2001)) (*Оригинално заглавие:* по Банова В., Някои клинични аспекти в работата с клиенти в семейно-консултативните центрове. – В: Как да разговаряме, играем и слушаме детето. Сборник с материали за работа с деца и родители, София, (2001));

Early childhood development professionals: specifics of the social sector, (*Оригинално заглавие:* Професионалистите в сферата на ранното детско развитие: специфики на социалния сектор), URL:<https://detebg.org/wp-content/uploads/2021/04> (Accessed on 15.07.2021)

STRATEGIC FRAMEWORK FOR THE DEVELOPMENT OF EDUCATION, TRAINING AND LEARNING IN THE REPUBLIC OF BULGARIA (2021 - 2030), Sofia, Ministry of Education and Science, (*Оригинално заглавие:* СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБРАЗОВАНИЕТО, ОБУЧЕНИЕТО И УЧЕНЕТО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (2021 - 2030), София, МОН), URL: <https://www.mon.bg> ( Accessed on 15.07.2021)

The World Bank (2010), Early Childhood Development, The World Bank, (according to Yosifov, J., Dr. V. Banova, Dr. L. Zhupunov, A. Marinova, Prof. T. Kotseva, Assoc. Prof. E. Dimitrova, St. Moraliyska, K. Ilieva, E. Gerginova (2018 ), EARLY CHILD DEVELOPMENT IN BULGARIA: Study of the systems supporting early childhood development, the relationships and interaction between them and with parents, For Our Children Foundation, Sofia, (*Оригинално заглавие:* по Йосифов, Й., д-р В.Банова, д-р Л.Жупунов, А.Маринова, проф. Т.Коцева, доц. Е.Димитрова, Ст. Моралийска, К.Илиева, Е.Гергинова (2018), РАННОТО ДЕТСКО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРИЯ. Изследване на системите подкрепящи ранното детско развитие, взаимовръзките и взаимодействието между тях и с родителите, фондация „За Нашите Деца“, София).

URL:[https://detebg.org/wp-content/uploads/2021/04/Izsledvane\\_RDR\\_Bulgaria\\_FZND\\_2018.pdf](https://detebg.org/wp-content/uploads/2021/04/Izsledvane_RDR_Bulgaria_FZND_2018.pdf) ( Accessed on 15.07.2021)